

ΔΙΔΑΓΜΕΝΟ ΚΕΙΜΕΝΟ Ἀριστοτέλης, Ἠθικὰ Νικομάχεια, Β1, 5-8, 1103b2-25

A1.

1-Λ: ὅσοι δὲ μὴ εὖ αὐτὸ ποιοῦσιν ἀμαρτάνουσι

2-Λ: Εἰ γὰρ μὴ οὕτως εἶχεν, οὐδὲν ἂν ἔδει τοῦ διδάξοντος, ἀλλὰ πάντες ἂν ἐγίνοντο ἀγαθοὶ ἢ κακοί.

3-Λ: Οὐ μικρὸν οὖν διαφέρει τὸ οὕτως ἢ οὕτως εὐθύς ἐκ νέων ἐθίζεσθαι, ἀλλὰ πάμπλου, μᾶλλον δὲ τὸ πᾶν

β. Με ὅμοιο τρόπο προς τις τέχνες επιτελείται η διαδικασία της εκμάθησης και στις ηθικές αρετές. Ὅπως για την εκμάθηση των τεχνῶν είναι απαραίτητος ο εθισμός σε κατάλληλες ενέργειες, ἔτσι συμβαίνει και για την κατάκτηση των ηθικῶν αρετῶν.

B1. Ο Αριστοτέλης υποστηρίζει ότι η κατάκτηση της ηθικῆς αρετῆς δεν απαιτεῖ ἀπλᾶ και μόνο εξάσκηση. Το ἀποτέλεσμα, για τον Αριστοτέλη, εξαρτάται ἀπὸ την καλή ἢ κακή εξάσκηση. Για να το υποστηρίξει αὐτό, παρατηρούμε πως στο συγκεκριμένο ἀπόσπασμα ἀναφέρεται σε περιπτώσεις τόσο του πρακτικοῦ ὅσο και του ηθικοῦ βίου των πολιτῶν. Στην πρώτη περίπτωση μνημονεύει το παράδειγμα των κιθαριστῶν και οἰκοδόμων, υποστηρίζοντας πῶς, εἴαν εξασκοῦν την τέχνη τους σωστά, θα γίνουν σωστοὶ τεχνίτες, εἴαν ὅμως ὄχι, τότε θα ἐξελιχθoύν σε κακοὺς τεχνίτες (*ἐκ γὰρ τοῦ εὖ οἰκοδομεῖν ἀγαθοὶ οἰκοδόμοι ἔσσονται, ἐκ δὲ τοῦ κακῶς κακοί*). Στη δεύτερη περίπτωση ἀναφέρεται στον τρόπο με τον οποίο συναλασσόμεστε με τους συναθρώπους μας. Εἴαν, λοιπόν, δεν προσπαθοῦμε να κλέψουμε ἢ να κερδίσουμε με ἀθέμιτα μέσα, τότε, πράττοντας δίκαια, γινόμαστε δίκαιοι ἄνθρωποι. (*πράττοντες γὰρ τὰ ἐν τοῖς συναλλάγμασι τοῖς πρὸς τοὺς ἄνθρώπους γινόμεθα οἷ μὲν δίκαιοι οἷ δὲ ἄδικοι ...*). Επίσης, ἀνάλογα με τον τρόπο που διαχειριζόμεστε την ὀργή μας, γινόμαστε ἄλλοι πράοι και ἄλλοι οξύθυμοι. Με τη χρήση των ρηματικῶν τύπων που ἀναφέρονται σε πράξεις, «*γινόμεθα - γίνονται - πράττοντες - ἐθιζόμενοι*» δηλώνεται ἐνέργεια, ἐνῶ ο ἐνεστώτας δηλώνει την ἐπανάληψη. Ἐτσι, δίνεται η εὐκαιρία στον Αριστοτέλη να ἀποδείξει τον βαθμιαῖο τρόπο κατάκτησης της αρετῆς, καθώς και ὅτι και οι ἔξεις, ὅπως και οι αρετές, δεν ὑπάρχουν ἐκ φύσεως, ἀλλὰ εἶναι ἀποτελέσματα ὁμοίων ἐνεργειῶν (*ἐνὶ δὴ λόγῳ ἐκ τῶν ὁμοίων ἐνεργειῶν αἱ ἔξεις γίνονται*). Κατὰ τη συνήθειά του, ο Αριστοτέλης καταλήγει ἐπαγωγικά σε μια πρόταση με γενικότερη ἰσχύ. Εὐλόγα, λοιπόν, καταλήγει ο Αριστοτέλης στην ἀποδεικτέα θέση ὅτι τα μόνιμα στοιχεῖα του χαρακτήρα μας, εἴτε αὐτὰ εἶναι καλὰ εἴτε κακά, διαμορφώνονται μέσα ἀπὸ τη συστηματικὴ ἐπανάληψη ὁμοίων ἐνεργειῶν. Γι' αὐτὸ και πρέπει οι ἐνεργειές μας να ἔχουν συγκεκριμένη

ποιότητα. Συνοπτικά, οι πράξεις (ἐνέργειαι) διαμορφώνουν τις ἕξεις, δηλαδή τα πάγια γνωρίσματα του χαρακτήρα. Οι επιμέρους ανθρώπινες ενέργειες/συμπεριφορές ἔχουν ηθικό πρόσημο (ποιόν), θετικό ή αρνητικό. Ο άνθρωπος οφείλει να διαγιγνώσκει το ποιόν των πράξεών του, διότι αυτό καθορίζει τη διαμόρφωση των πάγιων γνωρισμάτων του χαρακτήρα του. [328 λέξεις]

B2.ΠΑΡΑΛΛΗΛΟ ΚΕΙΜΕΝΟ Πλάτων, Νόμοι,643a

Όπως ο Πλάτων, έτσι και ο Αριστοτέλης τονίζει τη μεγάλη σημασία που ἔχει η παιδεία και η αγωγή, τόσο για την ιδιωτική όσο και για τη δημόσια ζωή του ατόμου. Ο Αριστοτέλης υπονοεί τον σημαντικό ρόλο της παιδείας στο να εθισθεί το άτομο σε συγκεκριμένους τρόπους συμπεριφοράς και να βοηθηθεί στην απόκτηση της αρετής που οδηγεί στην ευδαιμονία του ατόμου και της πολιτείας. Τονίζει ότι από την παιδική ηλικία πρέπει οι άνθρωποι να ενεργούν σύμφωνα με την ηθική αρετή για να διαμορφώσουν ενάρετο χαρακτήρα, αφού στην παιδική ηλικία δεν ἔχουν ακόμη διαμορφωθεί ἕξεις, ούτε καλές ούτε κακές, αλλά είναι η περίοδος κατά την οποία διαπλάθεται ο χαρακτήρας κάθε ανθρώπου. Παρόλο που ο λόγος του Αριστοτέλη είναι γενικά λιτός, στην τελευταία περίοδο του κειμένου («οὐ μικρὸν οὖν ... μᾶλλον δὲ τὸ πᾶν») επιλέγει να συσσωρεύσει μια σειρά εκφραστικών μέσων, προκειμένου να καταδείξει την εξαιρετικά μεγάλη σημασία του εθισμού στην ηθική διαπαιδαγώγηση των παιδιών.

Ομοίως και στο κείμενο του Πλάτωνα τονίζεται ότι για να γίνει κάποιος ενάρετος *πρέπει να ασχολείται από την πρώτη του παιδική ηλικία*. Επιπλέον, επισημαίνει ότι η σωστή ανατροφή θα οδηγήσει το παιδί στην ενηλικίωση του να γίνει τέλειος άντρας. Μια άλλη ομοιότητα που αξίζει να επισημανθεί είναι η χρήση παρόμοιων παραδειγμάτων όπως είναι ο νομοθέτης και ο οικοδόμος. Οι νομοθέτες με την άσκηση (*ἐθίζοντες*) κάνουν τους πολίτες τους ενάρετους, είπε ο Αριστοτέλης. Παρομοίως ο Αθηναίος στο κείμενο του Πλάτωνα ισχυρίζεται ότι *ο νομοθέτης με τα παιχνίδια στρέφει τις απολαύσεις και τις επιθυμίες των παιδιών εκεί όπου όταν φτάσουν πρέπει να τελειώσουν*. Στις τεχνικές εργασίες ο Αριστοτέλης επισήμανε ότι στην πράξη η ποιότητα της άσκησης και της μαθητείας προσδιορίζει την ποιότητα της επίκτητης ιδιότητας. Η σημασία της ποιότητας των ενεργειών τονίζεται και στο κείμενο του Πλάτωνα (*Όποιος θέλει, παραδείγματος χάριν, να γίνει καλός οικοδόμος, πρέπει να παίζει χτίζοντας κανένα παιδιάστικο οικοδόμημα... να μάθει να χρησιμοποιεί το μέτρο, ή το νήμα της στάθμης*).[314 λέξεις]

B3.1-γ, 2-ε, 3-α, 4-β, 5-δ

B4.

- Οι δύο εμπόλεμες χώρες κάθισαν στο τραπέζι των **διαπραγματεύσεων**.
- Το κείμενό του **πραγματεύεται** το θέμα της ανεργίας.
- Η **διάπραξη** εγκλημάτων που προκαλούν φρίκη και αποτροπιασμό, είναι δυστυχώς συχνό φαινόμενο.
- **Πραγματοποιήθηκαν** όλες οι επιθυμίες της.
- Κατηγορούν άδικα τους νέους ότι ζουν μέσα στην **απραξία** και στην αδράνεια.